

Харківщина. Розвиток місцевих громад.

Досвід співпраці в рамках проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»

Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» було започатковано у вересні 2007 року. Проект має на меті сприяти сталому соціально-економічному розвитку на місцевому рівні шляхом підтримки та спів-фінансування громадських ініціатив у всіх областях України та Автономній Республіці Крим. В основі Проекту лежить підхід *«розвиток, орієнтований на громаду»*. Він передбачає, що місцеві громади, органи місцевої виконавчої влади та самоврядування спільно визначатимуть пріоритети розвитку своїх території, спільно плануватимуть та реалізовуватимуть заходи для забезпечення сталого розвитку свого села, селища чи міста. Ініціатива фінансується Європейською Комісією в рамках програми технічної допомоги ЄС та спів-фінансується і впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні, за підтримки Уряду України.

Це видання підготовлено в межах виконання проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», який фінансується Європейським Союзом та спів фінансується і впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні. Думки, висновки чи рекомендації, які містяться в цих матеріалах, належать виконавцям проекту, авторам та упорядникам цього видання і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи ПРООН.

За редакцією: Картишева С. В., Ковальчук Я., Бобух І.П., Бомко І.В. Чала Г.Б.

Видання:

Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»

Адреса: вул. Еспланадна 20, пов. 7, м. Київ, 01010

Тел./факс: (044) 584 3 4 70

Веб-сайт: www.cba.org.ua

ЗМІСТ

Вступ.....	2
Вдячність нашим партнерам.....	3
Передмова	4
Коротка інформація про проект.....	5
Проект «Місцевий розвиток орієнтований на громаду в Харківській області»	8
Перший діалог з громадою. Враження . Проблеми. Аспекти	12
Навчання громад.....	14
Планування «Знизу до гори».....	16
З досвіду роботи в громадах харківської області.....	17
Форум Місцевого Розвитку та Координаційна рада	18
Висновки від проведення процесу спільного планування.....	19
Організації громад та їх пріоритети	20
Приклади реалізація спільного проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток орієнтований на громаду» в районах Харківської області. Первомайський район.....	22
Золочівський район.....	26
Великобурлуцький район	29
Здобутки та виклики	30
Висновки та перспективи.....	31

ВСТУП.



Инвестиционная привлекательность и страны и областей характеризуется в первую очередь ресурсами и той политикой, которые проводят местные власти для реализации проектов. Принимая решение о целесообразности вхождения, инвестор в первую очередь обращает внимание на скорость реализации и прогрессивность принятых решений, особенно это касается реформирования социальной сферы.

Этому способствует активная совместная работа Харьковской областной государственной администрации и областного совета с Проектом «Місцевий розвиток орієнтований на громаду».

Опыт, который получен при реализации проекта, трудно оценить в ближайшей перспективе, но те результаты, которые мы можем наблюдать сейчас, говорят нам о том, что громады Харьковской области сделали большой рывок к настоящему устойчивому развитию.

Люди в этих громадах показали пример для всей Харьковской области, что желание сделать свою жизнь лучше можно осуществить своими силами. Организации громад доказали местным властям что они могут быть надежными партнерами в реализации местных инициатив.

Хочется отметить важность партнерства на всех уровнях власти в Харьковской области, - если решать проблему совместными усилиями, привлекая все заинтересованные стороны, то результат превзойдет все ожидания.

Новый подход к решению социальных проблем, который предложен Проектом «Місцевий розвиток орієнтований на громаду» показывает нам аффективный инструмент взаимодействия власти и жителей сел при принятии решений, касающихся экономического и социального развития.

Желаю всем участникам Проекта «Місцевий розвиток орієнтований на громаду» не останавливаться на достигнутом.

Сердечно благодарю наших партнеров – Европейский Союз и Программу Развития ООН – инициаторов проекта за содействие в инвестиционной привлекательности региона Харьковщина.

С уважением,
Юрий Сапронов,

*Первый заместитель председателя Харьковской областной государственной администрации.
Председатель Харьковского Областного Координационного Совета.*

ВДЯЧНІСТЬ НАШИМ ПАРТНЕРАМ



Харківський
обласний
державний
адміністрації
Харківський
обласний раді



Ізюмський
районний
державний
адміністрації
Ізюмський
районний раді



Золочівський
районний
державний
адміністрації
Золочівський
районний раді



Нововодолазькі
й районний
державний
адміністрації
Нововодолазькі
й районний раді



Сахновщинський
районний
державний
адміністрації
Сахновщинський
районний раді



Богодухівський
районний
державний
адміністрації
Богодухівський
районний раді



Первомайський
районний
державний
адміністрації
Первомайський
районний раді



Великобурлуцький
районний
державний
адміністрації
Великобурлуцький
районний раді



Близнюківський
районний
державний
адміністрації
Близнюківський
районний раді

Ми вдячні за підтримку та співпрацю Урядові України та нашим партнерам в регіонах, зокрема, Обласній Державній Адміністрації, Обласній Раді Харківської області, Районним Державним Адміністраціям районів-партнерів..

Також Харківський обласний підрозділ впровадження Проекту СВА висловлює подяку всім організаціям та особам, залученим до процесу впровадження Проекту, за їхню співпрацю впродовж всього періоду впровадження Проекту в Україні, зокрема, Офісу Делегації ЄС в Україні та керівництву ПРООН, посадовим особам обласних та районних адміністрацій і рад, НУО, засобам масової інформації, а також іншим державним та приватним установам та організаціям.

ПЕРЕДМОВА.

Проект «Місцевий розвиток орієнтований на громаду» привносить в громаду багато соціальних аспектів. Основною метою впровадження проекту є створення умов за яких сільські мешканці зможуть самостійно покращити життя в громадах, спираючись на методологію проекту та запровадження механізмів та інструментів соціальної мобілізації. Методологія проекту передбачає застосування кращих практик європейської демократії та основана на принципах європейського підходу до самоврядування. Основний принцип Проекту - «Разом дієвіше». Основний чинник, який дає поштовх до сталого розвитку громади є спільна проблема і головне бажання її вирішити. Завдання номер один - визначити проблему. Проблема - спільну для жителів громади, яку більша частина мешканців усвідомлює, як таку. До того ж проблема повинна бути такою, щоб вирішення її було не під силу одній купки людей, таким чином проблема об'єднує. Наприклад в селі у людей немає чистої питної води, бо вже як 20 років на працює водогін, або є фельдшерський пункт, але отримати там послуги не можливо – обладнання не має, приміщення в аварійному стані. Звичайно громада самотужки більшість таких проблем не вирішить, владні інституції завжди говорять: ми чуємо Вас, ми знаємо про Ваші проблеми, але грошей не має. Саме тому під час реалізації Проекту «Місцевий розвиток орієнтований на громаду» громади навчилися мобілізувати всі наявні ресурси: і кошти мешканців громади і фінансування від місцевих бюджетів і залучення коштів від проекту. Пройшовши шлях від повної зневіри у краще майбутнє до успішного розвитку, багато громад вже не чекають, коли прийде хтось та щось їх запропонує. Такі громади вже самостійно в партнерстві з мі своєю владою перетворюють життя на краще. А навчилися вони це робити завдяки реалізації своїх громадських ініціатив через застосування підходу Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду».

В цьому виданні ми розкриємо секрети успіху деяких громад в Харківській області. Ми пропонуємо читачу, звертати увагу не тільки на кількісні показники, а і на опис тих проблемних аспектів, які виникали під час реалізації проекту.

Автори цього видання мають надію, що застосування підходу «розвиток орієнтований на громаду» дійсно дає змогу перетворити наші маленькі села на сталі громади і тому є багато прикладів.

КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОЕКТ

З моменту проголошення своєї незалежності Україна зробила значний поступ в економічному розвитку. Проте й дотепер країна має низку серйозних проблем. Серед них – нерівномірне економічне зростання – лише незначна частина населення має сталі прибутки. Ті, хто потерпає найбільше від бідності (понад 60 % населення), живуть переважно в сільській або напівсільській місцевості.

Низький рівень життя на цих територіях характеризується не тільки низькими доходами, а й незадовільним станом базової соціальної інфраструктури, медичних послуг, освіти та проблем з постачанням питною водою. Соціальні негаразди, проблеми охорони здоров'я та довкілля наразі дуже поширені та потребують невідкладних дій.

Ці проблеми становлять частину документу **Цілі Розвитку Тисячоліття**, який Україна підписала у 2000 році. Для досягнення цих цілей необхідно багато зробити, особливо на місцевому рівні.

Світовий досвід підказує, що розв'язання цих проблем тісно пов'язане з такими аспектами, як **надання повноважень та активне залучення до дій місцевих громад**, а також стосується їх спроможності визначати пріоритети розвитку та забезпечити їх досягнення.

Досвід Європейської Комісії має багато пілотних моделей проектів сталого регіонального та місцевого розвитку. Однак стандартного підходу «згори - донизу» не достатньо для швидкого та ефективного розв'язання нагальних потреб малозабезпеченого населення.

На противагу цьому **підхід, орієнтований на розвиток території (РТП), запропонований ПРООН в Україні**, довів ефективність та економічність децентралізованого підходу у досягненні соціальних цілей.

Узагальнивши досвід від реалізації попередніх проектів ПРООН в Україні розробила комплексний метод в розвитку територій за принципом «з низу - догори», який отримав своє вираження в Проекті «Місцевий розвиток орієнтований на громаду» (далі - Проект).

Очікується, що Проект забезпечить послідовність політики державного національного планування на місцевому рівні. Відповідно до підходів, вироблених Національною індикативною програмою 2004-2006 України, Планом Дій ЄС-Україна, та політикою ЄС, цей Проект передбачає покращення адміністративних послуг на місцевому рівні.

Головною метою Проекту є створення сприятливого середовища для сталого довготривалого соціально-економічного та громадського розвитку на місцевому рівні шляхом підтримки місцевого самоврядування та активізації ініціатив громади, що сприятиме загальному гуманітарному розвитку та досягненню Україною Цілей Розвитку Тисячоліття.

Конкретні цілі

Покращення умов життя сільських, селищних та міських (з населенням до 10 тис. осіб) громад в Україні шляхом комплексного відновлення, ефективного використання та системного управління базовими об'єктами місцевої інфраструктури та покращення якості та доступності послуг за рахунок громадських ініціатив самодопомоги.

Доведення ефективності та дієвості механізмів партнерства місцевої влади та громад, децентралізованого управління в Україні і надання соціальних послуг шляхом просування партнерських самоврядних організацій громад, які пропонують ініціативи з самодопомоги в співпраці з органами місцевої влади, приватним сектором та іншими зацікавленими сторонами.

Підвищення належних професійних навичок та знань організацій громад та місцевої влади щодо започаткування та підтримки партнерських відносин на місцевому рівні, що сприятиме сталому соціально-економічному розвитку громад та ефективному наданню соціальних послуг.

Покращення інституційної спроможності самоврядних організацій громади та місцевих органів влади у сфері визначення потреб і пріоритетів громади, методів управління та моніторингу в рамках місцевого самоврядування за участю громадськості та з використанням концепції «Місцевого розвитку, орієнтованого на громаду».

Розповсюдження в Україні на рівні населення практичного досвіду принципів спільного планування, прийняття рішень та соціальних дій задля накопичення даних для розроблення політики та проведення законодавчих реформ сталого регіонального/місцевого розвитку, адміністративної та фінансової децентралізації та консолідації місцевої демократії.

Стратегічною метою Проекту є розбудова потенціалу місцевих громад для політичної участі в процесах прийняття рішень та спрямування цього потенціалу на широку співпрацю з усіма зацікавленими сторонами у всіх секторах суспільства для зміцнення місцевого самоврядування, що в кінцевому результаті приведе до забезпечення сталого соціального розвитку.

Основними підходами Проекту є застосування принципів врядування та підходу, орієнтованого на права людини .

Пріоритетними сферами діяльності Проекту обрано:

охорона здоров'я (підтримка мережі первинних пунктів медичної допомоги);

енергозбереження (заходи з енергозбереження, збільшення використання відновлюваних джерел енергії);

збереження та поліпшення навколишнього середовища (утилізація відходів, знешкодження запасів пестицидів тощо);

комунальне водопостачання;

комунальний транспорт (подолання ізолюваності в сільській місцевості, шкільний транспорт).

З метою забезпечення внутрішнього усвідомлення та засвоєння концепції Проекту, в рамках Проекту передбачено надання організаціям громад невеликих грантів для фінансування їх пріоритетних заходів, розроблених на принципах самопомогии та державно-приватного партнерства, коли кожний із партнерів несе свою частку витрат на заходи розвитку.

Відповідно до встановленого механізму не менше, ніж 50% бюджету мікропроекту громади має складатися з місцевих внесків, в т.ч. - членів громади (не менше 5%), приватного сектору та центрального й місцевого бюджетів (не менше 45%), а необхідну решту коштів буде отримано від донорів Проекту – ЄС та ПРООН (але не більше, ніж 10 тис.дол.США).

Цей принцип партнерського включення до планування є обов'язковою передумовою для одержання таких грантів. За підтримки допоміжних організацій (Обласний підрозділ впровадження, Форум Місцевого Розвитку, Обласна Координаційна Рада, Районний Ресурсний Центр та інших) і місцевих органів влади (СР/МР, РР/РДА). У звичайному постійному режимі такий процес відбуватиметься щорічно, одночасно допоміжні організації в межах своїх пріоритетних галузей впливу готуватимуть плани сталого розвитку.



ПРОЕКТ «МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК ОРІЄНТОВАНИЙ НА ГРОМАДУ» В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У лютому 2008 року ПРООН в Україні розпочала реалізацію відповідного Проекту по всій території України через створення структури впровадження Проекту та розробки методологічних аспектів.

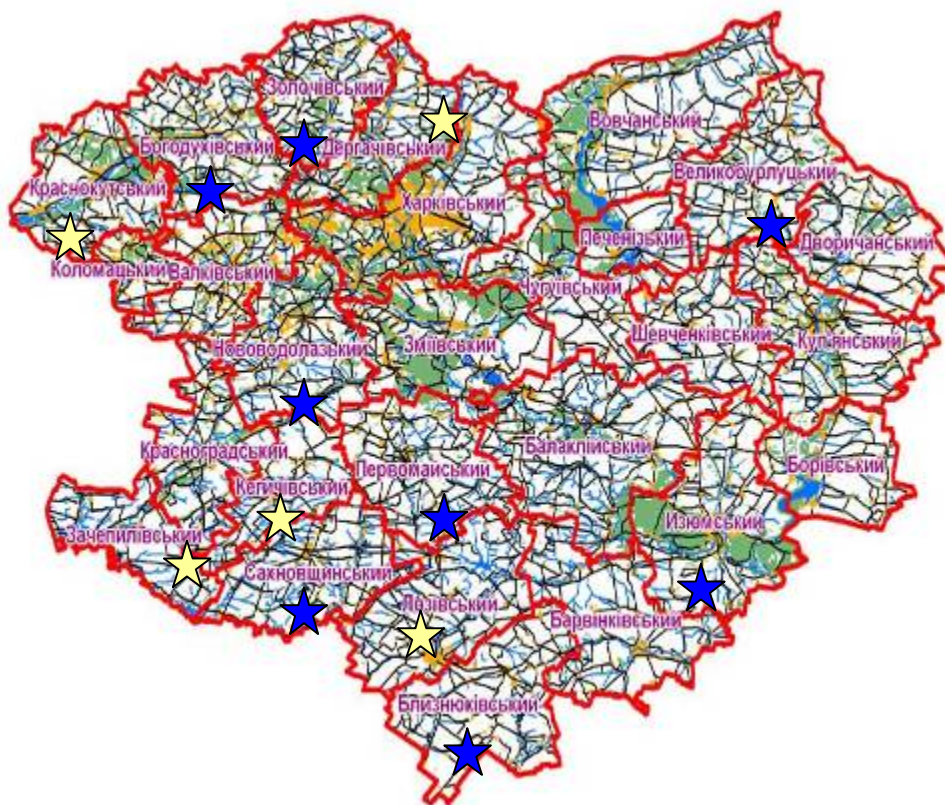
Регіональний семінар-представлення проекту в Харківській області пройшов **25 червня 2008 року**. Під час семінару було оголошено конкурс районів на участь у проекті.

Активна фаза реалізації Проекту в Харківській області розпочалася **14 серпня 2008 року**, після проведення конкурсного відбору районів на участь в Проекті.

Згідно установлених Проектом норм керівники районів Харківської області, які були зацікавлені в участі в Проекті подали на розгляд конкурсної комісії аплікаційні форми на відбір до участі.

За результатами аналізу отриманих матеріалів конкурсна комісія у складі представників Проекту, Харківської облдержадміністрації та Харківської обласної ради визначила адміністративні одиниці - переможці на участь від Харківської області:

Географія проекту



Близнюківський
Богодухівський
Великобурлуцький
Золочівський
Ізюмський
Нововодолазький
Первомайський
Сахновщинський

В резерв були зачислені наступні райони:

Дергачівський
Зачепилівський
Кегичівський
Краснокутський
Лозівський.



Серпень 2008 року був відзначений наступним етапом – «вхід» Проекту на районний рівень з метою ознайомлення зацікавлених осіб з умовами участі в Проекті.

Протягом серпня-вересня 2008 року Харківським обласним відділом впровадження Проекту (далі - ОПВ) за підтримки Харківської облдержадміністрації та Харківської обласної ради було проведено 8 презентаційних семінарів для керівництва районів Харківської області, керівників структурних підрозділів райдержадміністрацій,

районних рад, сільських, селищних, міських голів відповідних районів, представників районних ЗМІ та інших зацікавлених осіб.

Відповідно до кількості учасників на кожному з районних презентаційних семінарів (30-75 чоловік) Проект мав змогу зробити висновок щодо реальної зацікавленості на районному рівні у співпраці.

Результатом проведення презентаційних семінарів стало:

- ознайомлення активу районних центрів з умовами участі;
- представлення Цілей Розвитку Тисячоліття;
- представлення результатів роботи ПРООН в Україні за останні 3-4 роки;
- формування попередньої лояльності активу району до Проекту;
- відпрацювання навичок заповнення аплікаційних форм на участь в Проекті з сільськими та селищними головами відповідних районів.

Наступним етапом реалізації Проекту був збір та аналіз аплікаційних форм на участь в Проекті від сільських та селищних рад зацікавлених у співпраці.

У жовтні 2008 року обласний відділ впровадження Проекту проводив збір та аналіз аплікаційних форм.

Загалом на протязі вересня-жовтня 2008 року Харківський ОПВ Проекту отримав 111 заявок на участь від сільських, селищних, міських рад 8 районів Харківської області - учасників Проекту.

Кінцевим аналітичним продуктом партнерських відносин суб'єктів Проекту на відповідному етапі став відбір 40 населених пунктів – 37 сільських та 3 селищні ради (чисельністю до 10 тисяч населення), які отримали можливість взяти участь в міжнародному Проекті ПРООН з метою реалізації власних ініціатив. Також було визначено 57 резервних населених пунктів, які можуть перейти до основного списку, якщо деякі відібрані села не зможуть мобілізуватись для реалізації Проекту.

Станом на 16.10.2008 року, за результатами проведення конкурсного відбору населених пунктів, громади яких візьмуть безпосередню участь в Проекті, Харківським ОПВ спільно з партнерами була досягнута чергова **тактична мета** – масштабне (географічне) розгортання прикладної діяльності - **безпосередньо у сільській місцевості** Харківської області. Проект отримав формальну можливість розпочати свою основну діяльність серед кінцевих отримувачів майбутніх результатів – звичайних громадян.

Проектом передбачається мобілізація великої кількості людей навколо однієї з пріоритетних для ПРООН проблем. Також негативним фактором стали фінансові труднощі, пов'язані з економічною кризою. Як наслідок, у ході реалізації Проекту деякі сільські ради з різних причин

та на різних етапах відмовились від реалізації проєктів та були замінені на резервні. Загалом було замінено 6 сільських рад та одне село в межах однієї сільради.

Сільські ради, відібрані для реалізації Проєкту

№ зп	Район	Сільська, селищна рада	№ зп	Район	Сільська, селищна рада
1	Нововодолазький. Заявок – 13. Дата відбору 01.10.2008 р.	Ордівська	22	Золочівський. Заявок-10. Дата відбору 09.10.2008 р.	Івашківська
2		Знамянська	23		Феськівська
3		Мелихівська	24		Жовтнева
4		Ватутінська	25		Олександрівська
5		Рокитненська	26		Золочівська
6	Великобурлуцький. Заявок – 17. Дата відбору 01.10.2008 р.	Підсереднянська	27	Ізюмський Заявок-10. Дата відбору 14.10.2008 р.	Бригадирівська
7		Червонохвильська	28		Куньєвська
8		Приколотнянська	29		Комарівська
9		Великобурлуцька	30		Малокомишуваська
10		Черненська	31		Камянська
11		Федорівська	32		Левківська
12	Сахновщинський. Заявок – 13. Дата відбору 07.10.2008 р.	Лигівська	33	Первомайський Заявок-16. Дата відбору 14.10.2008 р.	Олексіївська
13		Олійниківська	34		Суданська
14		Огіївська	35		Верхньоорільська
15		Нова Чернещина	36		Красненська
16		Сахновщинська	37		Киселівська
			38		Ржавчиська
17	Богодухівський. Заявок – 18. Дата відбору 09.10.2008 р.	Павлівська	39	Близнюківський Заявок-14. Дата відбору 14.10.2008 р.	Острівщинська
18		Шарівська	40		Радгоспівська
19		Петропавлівська	41		Криштопівська
20		Губарівська	42		Софіївська
21		Крисинська	43		Самійлівська

В період з жовтня 2008 по квітень 2009 року Харківський ОПВ Проєкту провів 43 презентаційних семінарів для активу всіх відібраних та виведених з резерву населених пунктів. Участь у відповідних семінарах взяли:

представники від райдержадміністрації та районної ради;
сільські, селищні, міські голови відповідних місцевих рад;

члени виконкому місцевої ради;
депутати місцевої ради;
представники сфер охорони здоров'я, освіти та ін. сфер місцевої ради;
суб'єкти господарювання та інші зацікавлені особи.

Метою проведення презентаційних семінарів безпосередньо у сільській місцевості було:

ознайомлення активу населених пунктів з умовами участі в Проекті;
формування попередньої лояльності активу до Проекту;
навчання активу громад принципам і методам проведення інформаційної кампанії серед широких кіл мешканців населених пунктів щодо участі в Проекті;
попередній аналіз проблем в населеному пункті, які можливо вирішити на умовах співфінансування.
представлення проектів Угод між сільськими/селищними радами та ПРООН.

Відповідно до кількості учасників заходу (5-60 чоловік) у кожному населеному пункті Проект мав змогу проаналізувати організаторські здібності сільських та селищних голів, рівень зацікавленості членів виконкому та депутатів місцевих рад в розвитку населеного пункту, проблемність із комунікативною структурою між членами активу населеного пункту, тощо.

Попередньо, під час проведення презентаційних семінарів, активу громад населених пунктів надавалося доручення щодо проведення інформаційної кампанії по залученню громади села до участі в Проекті. Таким чином громада готувалась до наступного, визначального етапу у реалізації Проекту - проведення загальних зборів громади, під час яких проводився перший діалог представників Проекту з широким загалом людей.

3 листопада 2008 року, паралельно з проведенням презентаційних семінарів, Харківський ОПВ розпочав перші діалоги у громадах.

ПЕРШИЙ ДІАЛОГ З ГРОМАДАМИ: ВРАЖЕННЯ, ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Загальні збори – надзвичайно відповідальний для громади населеного пункту, Проекту і партнерів Проекту етап. На практиці, у разі високої явки людей та їх зацікавленості, загальні збори громади переважно переходили в установчі збори громадських організацій, які за умовами Проекту будуть реалізовувати ініціативи місцевих мешканців.

На протязі листопада 2008 – квітня 2009 року Харківський ОПВ в партнерстві з місцевими радами провів 43 загальних зборів громади. Метою відповідних заходів було:



переконати всю громаду в необхідності покращення їх умов життя саме шляхом колективних дій;
ознайомити громаду з подальшим процесом впровадження Проекту, у випадку прийняття ними рішення йти далі;
надати громаді необхідні інформаційно-методичні матеріали щодо реєстрації та діяльності об'єднань громадян.

Користуючись даними з аплікаційних форм сільрад, Харківський ОПВ спільно з партнерами і громадами, з метою формування достатнього рівня мотивації людей щодо участі в Проекті обговорював наступні теми:

як якість життя впливає на спокій, заможність та щастя;
на шляху пошуків такої якості життя громада може мати труднощі;
для подолання цих труднощів необхідне вміння самоврядування;
для покращення врядування та створення можливостей для розв'язання проблем громади важливе значення мають: вміння організуватись, віднайти кошти та здобути необхідні навички і вміння;
взаємовідношення між Проектом, партнерами та громадою має будуватись на умовах партнерства, які сторони зобов'язуються дотримуватись.

Враження отримані Проектом та партнерами під час проведення загальних зборів є досить широкими за діапазоном вивчення.

З одного боку, механізми, успадковані від надзвичайно централізованої системи визначення політики, планування, бюджетування та прийняття рішень, не так вже й просто пристосовувати до потреб узгодження інтересів та пріоритетів, як їх бачать громада і місцева влада. З іншого ж боку, значну складність становить загальна пасивність населення та обмежені можливості місцевої влади знаходити необхідні для цього кошти.

Значна пасивність населення є результатом не тільки колишньої і можливо теперішньої централізованої політики. На протязі 90-х, початку 2000-х років на території України діяла і діє значна кількість шахрайських організацій, які сформували у громад недовіру до інноваційних дій, особливо якщо в них фігурують фінансові вклади громад.

Саме із цієї причини Проект сформував політику «**відсторонення від коштів громади**», тобто громада, яка приймає участь в Проекті не повинна віддавати кошти («свої 5%») представникам Проекту. Організація громади, як юридична особа повинна продемонструвати наявність коштів на банківському рахунку. При цьому банківську установу громада також обирає самостійно. Відповідний факт в більшості випадків дозволяє сформувати лояльність громад до Проекту.

Велику проблему складає також недовіра громади до владних інститутів а також деяка пересторога (ця проблема досить нова) до банківських установ. Велику тривогу визиває у громад спів фінансування 45% внеску Проекту владою. Аргументом в переконанні громади щодо вирішення цього питання є авторитет Проекту а також наявність відповідної угоди між обласною адміністрацією, обласною радою та ПРООН. Але в цілому за результатами проведення загальних зборів у відібраних населених пунктах можна зробити позитивний висновок щодо ставлення громад до умов Проекту, тому, що більшість громад вже розпочали підготовку до впровадження власних ініціатив на умовах співфінансування.

На початку грудня 2008 року за результатами проведення загальних зборів Харківський ОПВ Проекту спільно з партнерами отримав формальну можливість перейти до наступного етапу реалізації Проекту – практичного навчання громад.

НАВЧАННЯ ГРОМАД

Важливим аспектом для впровадження методології Проекту МРГ є компонент навчання представників-лідерів громад – розвитку громади.

Розвиток – це процес, який веде до досягнення того потенціалу, що закладений у кожній особистості або громаді. Задля досягнення того потенціалу, яким ми внутрішньо володіємо, ми повинні засвоювати нові знання, нові моделі поведінки та нові погляди. Таке навчання відбувається постійно і під час проведення семінарів і під час практичного впровадження проекту. Особливість навчання з розвитку громади полягає в тому, щоб постійно допомагати громаді вчитися та залучати якомога більше сторін до процесу навчання. Важливим аспектом є навчальні візити до інших більш «розвинених» громад які вже використовують той потенціал з розвитку на практиці.

Учні не є пасивними порожніми посудинами в які можна просто покласти певну інформацію. Вони – живі, активні люди, людські істоти, які прагнуть навчитися новому, які привносять у процес навчання свій власний життєвий досвід та навички, які так можуть згодитися задля розвитку громади.

Враховуючи нерівномірну активність організацій громад та потребу у поетапному впровадженні Проектів, Харківським ОПВ було прийнято графік навчальних тренінгів для громад восьми районів Харківської області.

Відповідні громади проходили навчання по:



практичних аспектах управління громадським об'єднанням;
формуванню лідерських навичок;
плануванню діяльності громади;
підготовки та здійснення податкової і фінансової звітності;
вибору альтернатив роботи та оцінки ризиків в розвитку громади;
проектному менеджменту;
підготовки мікропроектних пропозицій тощо;
оцінка за участю громади
підготовка звітності.

Саме з тренінгів «Практичні аспекти управління громадським об'єднанням», «Формування лідерських навичок»; «Планування діяльності громади» - формується в громаді згуртованість та цілісний погляд на організацію. Починається розбудова людського потенціалу, усвідомлюється відповідальність перед іншими мешканцями громади за майбутнє своєї спільноти та зменшується залежність від зовнішніх чинників, особливо віра в «доброго» дядечку-чиновника, який сам прийде і сам все зробить.

Саме з навчання громади починається шлях до усвідомлення поняття участі для кожного мешканця. В громадах де люди бажали вчитися кількість учасників одного семінару була майже 60-65 осіб і такі громади дійсно показали згуртованість та бажання змін. І навпаки в громадах де на семінари, тренінги приходили тільки представники місцевої влади та актив шкіл, (кількість учасників 12-15 осіб) ці громади з великими труднощами впроваджували проект, бо мали непорозуміння ні з мешканцями, ні з районною владою.

Результати та висновки.

Важливим аспектом в навчанні дорослих людей, є їхня зацікавленість в особистому розвитку, бо тільки ті люди які прагнуть змінювати себе, змінюють і життя в громаді. Під час тренінгів і виявились справжні лідери громад та їх команди для подальшого впровадження проекту.



Усвідомлене ставлення щодо своєї громади, сформувало бачення майбутнього розвитку та заклало фундамент для планування знизу до гори. Інтерактивні методики навчання, які запроваджувались під час тренінгів формують у слухачів інший формат спілкування – не бояться задавати питання, обговорювати теми які на даний час хвилюють, висловлювати свої думки.

Ці зміни свідомості та стереотипів поведінки роблять людину більш вільною, та відповідальною. Люди, які сумлінно ставились до навчання зараз є успішними та авторитетними особами в своїх, і не тільки, громадах. Саме до них звертаються представники влади, щоб почути громадську думку. Саме вони реалізували не один проект і мають на меті продовження активної громадської діяльності поза межами Проекту МРГ.

ПЛАНУВАННЯ «ЗНИЗУ ДО ГОРИ»

Методологія проекту повністю змінює звичний підхід до планування, який і на теперішній час застосовується в багатьох сферах звичайного життя українця. Зазвичай звикли «планувати» «згори до низу». На питання: «Що ви хочете? Які у вас є бажання щодо змін життя на краще?»-, часто можна почути відповідь, що влада скаже, якщо влада мовчить, то звичайні люди нічого і не хочуть.

При застосуванні в громадах такого підходу треба бути готовим до труднощів, і треба мати вміння їх вирішувати.

Методологія Проекту в розвитку громади відрізняється від інших підходів до розв'язання соціальних проблем саме тим, що робить наголос на активній участі пересічних членів громади у всіх аспектах роботи.

Саме це відрізняє процес розвитку громади від процесу створення послуг для людей заради задоволення їхніх потреб. Через розвиток громади люди вчаться по новому розуміти своє власне життя, налагоджувати стосунки та працювати.

Коли люди починають замислюватись над проблемами з якими доводиться стикатись багатьом громадам в Україні, такими як: безробіття, злочинність, алкоголізм, розпад сімей, повна зневіра в майбутнє та солідарність громади, стає зрозумілим, у створенні шляхів розв'язання цих проблем повинні брати участь пересічні люди.

Звичайно, що державні інституції мають тут свою роль, але немає достатньо ресурсів для створення програм, спрямованих на розв'язання усіх цих питань. Крім того у даній проблемі є ще і такі аспекти, які державі ніколи не вдасться розв'язати: держава не може створити систему громадської взаємодопомоги, щоб люди мали своє слово у рішеннях, які впливають на їхнє життя.

Участь – це один з основних принципів це один з принципів розвитку громади.

Є різні рівні участі «Від пасивності до мобілізації». Ці рівні починаються від пасивної участі і переходять до таких способів участі, як надання інформації, волонтерська праця, ініціювання проведення Форумів Місцевого розвитку, або спеціальних рішень місцевої влади і закінчуються самомобілізацією, в результаті якої створюються фонди розвитку громади.

Процес залучення громади до активної участі починається з обговорення ситуації в громаді, її історії, легенд, героїв. Це дозволяє «розчинитися» в громаді, завоювати довіру і обговорити з мешканцями громади специфічні теми, які турбують тільки цю громаду: питання що стосуються життя, дітей, старших людей. Крім того ведеться діалог, щоб люди висловлювали свої думки та зосереджували увагу на економічному, екологічному, культурному, соціальному аспектах життя.

Шляхом цих дискусій люди довідуються про теперішні умови, корисні уроки минулого, та характерні риси особистого, сімейного та громадського життя, яке вони хочуть створити заради кращого майбутнього. Ці діалоги корисні для зменшення конфліктів та напруги в громаді і для проведення консультацій, щодо життя та визначення пріоритетів покращення життя на краще, для розробки спільного бачення, планування та дій. Люди, які приймають участь в спільному плануванні вчаться аналізувати свої власні проблеми, створюють шляхи розв'язання, саме такі, які б вони хотіли втілювати і які, згідно їхнього передчуття принесли б бажані результати.

Спільне планування дає громаді ще один важливий ресурс: будування стосунків та порозуміння з іншими групами, особливо такі, як влада та місцевий бізнес.



З ДОСВІДУ РОБОТИ В ГРОМАДАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.

На початку впровадження Проекту в більшості громад, люди проявляли пасивну участь – слухали розповідь про те, як усе відбуватиметься або десь вже відбулось. Якщо не вислухати думку людей з приводу реалізації проекту в даній громаді, то таке «спілкування» завжди буде одностороннє і більш того пошириться недовіра до Проекту.

Краще застосувати участь у наданні інформації – людей запитують і вони відповідаючи на запитання (шляхом діалогу, або застосувати анкетування) люди вже беруть участь. Але вони ще не мають змоги впливати на процес.

Участь шляхом консультування – люди самі ставлять питання і вимагають від фахівців відповідей, але вони ще не впливають на прийняття рішень. Саме на цьому етапі важливо не втратити ініціативу громади, це перший поштовх до спільного аналізу проблем, саме на цьому етапі формується функціональна група громади, задля виконання цілей проекту. Ці групи покладаються на зовнішню підтримку, але і відчують власні сили та спроможність.



Участь шляхом взаємодії – відбувається шляхом спільного аналізу, результатом якого стає план дій. Ці люди вже беруть участь в формуванні рішень влади, вимагають їх виконання і таким чином мають вплив на функціонування цих структур та їх практичну діяльність.

Участь шляхом започаткування власних ініціатив – самообілізація. Люди укладають угоди з оточуючими та зовнішніми інституціями задля отримання необхідних ресурсів і зберігають контроль над їх використанням.

Ефективним засобом залучення громадськості до планування є постановка декількох базових питань щодо життя в громаді і звичайно треба вислухати та проаналізувати відповіді краще це робити під час загальних зборів; надати людям можливість висловитись і посперечатись, наголосити на можливості навчання.

Базові питання для розуміння громади:

По перше треба освідомити основні теми які хвилюють майже кожного мешканця громади: особисте життя, родинне життя, економічне життя, соціальне життя, культурне та духовне життя, політичне життя.

Загальні питання:

Яке у нас життя?

Чого нас навчає минуле?

Чого нам хочеться зробити, щоб було добре?

Що треба робити, щоб вийти з теперішнього становища і досягти того, що ми прагнемо?

В багатьох громадах застосування підходу спільного планування - було справжнім «відкриттям»: можна висловлювати свої бажання щодо змін в громаді і вони будуть почуті владою. Тим більш можна не тільки мріяти, а ще і дійсно планувати діяльність. Це дійсно важко було і освідомити і здійснити. Бо треба розраховувати тільки на себе - на свої навички та вміння на свої комунікаційні здібності, бо іноді треба було переконувати не тільки районну владу, а і сільських голів, що школа це осередок розвитку громади - не буде школи не буде села, а освітлення вулиці може почекати на наступний рік.



ФОРУМ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ ТА КООРДИНАЦІЙНА РАДА

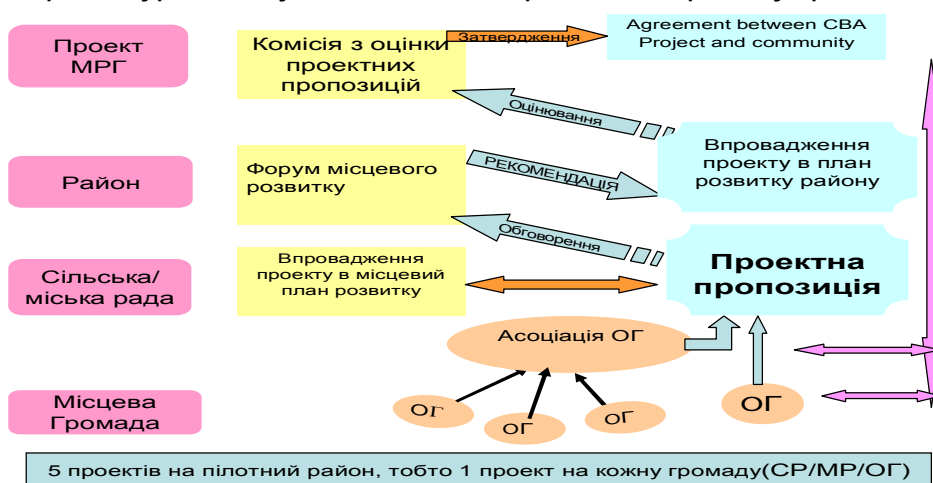


В довершення побудови оптимальної структури взаємодії між громадами та партнерами Проекту на обласному та районному рівні - було створено Обласна координаційна рада та в кожному районі Форуми Місцевого Розвитку – дорадчі органи громади та органами місцевої влади.

Всього створено 8 Форумів Місцевого Розвитку, та проведено 65 засідання. Серед актуальних питань, яке розглядається на засіданнях ФМР:

розгляд планів розвитку, розроблених громадою та сільською/міською радою та узгодження цих планів з регіональними і секторальними планами і стратегіями;
визначення фінансових та технічних ресурсів, доступних на рівнях громад, сільрад та області для підтримки ініціатив розвитку громади;
підготовка планів мобілізації технічних та фінансових ресурсів для підтримки ініціатив розвитку громади від національних та міжнародних організацій;
координація ініціатив з розвитку громади та забезпечення управління і підтримки мікропроектів після їх завершення між громадами, ОДА, сільськими/міськими радами та іншими залученими учасниками (як то: місцевими НУО, банками, національними і донорськими організаціями, тощо);
подолання труднощів у впровадженні ініціатив розвитку громади, включно з одержанням відповідних дозволів та погоджень від відповідних технічних відділів та інших структур на обласному рівні для проведення проектних і будівельних робіт та подальшу технічну і фінансову підтримку і обслуговування устаткування;
обговорення важливих питань та тем, пов'язаних зі сталим соціально-економічним розвитком області та, за необхідності, узгодження планів і дій щодо їх вирішення;
надання інформації щодо нових законів та державної політики, що стосуються громад, соціально-економічного розвитку..

Процедура планування та затвердження проекту громади



ВИСНОВКИ ВІД ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУ СПІЛЬНОГО ПЛАНУВАННЯ

Щоб планування було дійсно спільним плануванням, а не формальністю треба враховувати декілька чинників, які безпосередньо впливають на подальший розвиток громади і на реалізацію проекту. Ще раз підкреслимо, чим більше ми знаємо громаду, тим легше залучити більшу кількість людей і це дуже важливо, *бо на першому кроці треба багато уваги приділити:*

Збору інформації про громаду та вивчення її особливостей;

Формуванню довіри до Проекту;

Наданню інформації про проект: цілі, завдання та механізми впровадження

Тим самим можна значно зменшити або уникнути ризиків:

Відсутності контакту з представниками Проекту;

Нерозуміння основних аспектів Проекту;

Загальну незацікавленість Проектом

Другим фактором впливу є люди, а саме:

Кандидатури місцевих активістів, висунутих безпосередньо громадою;

Визначення рівня обізнаності та бачення запропонованими активістами місцевих проблем та можливо шляхи їх вирішення;

Остаточне формування складу ініціативної групи

Якщо до цього процесу підходити формально, то наслідки будуть дуже важкими:

Відсутність узгодженості та довіри між членами громади.

Відсутність відповідальності у формальних лідерів перед громадою за реалізацію проекту.

Проект виконується без залучення громади та не ціниться громадою.

Багато уваги треба приділяти визначенню проблеми:

Проведіть справжнє опитування власників домогосподарств – відповіді можуть здивувати: місцева влада мріяла про освітлення, а люди визначили заміну вікон у школі

Складіть рейтинг проблем;

Визначте пріоритетні проблеми.

Труднощі з якими Ви можете зіткнутися:

Низька активність власників домогосподарств під час опитування;

Нав'язування соціальних проблем місцевою владою;

Наявність декількох гострих проблем.

Етапи розвитку організації Громади



ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАД ТА ЇХ ПРІОРИТЕТИ

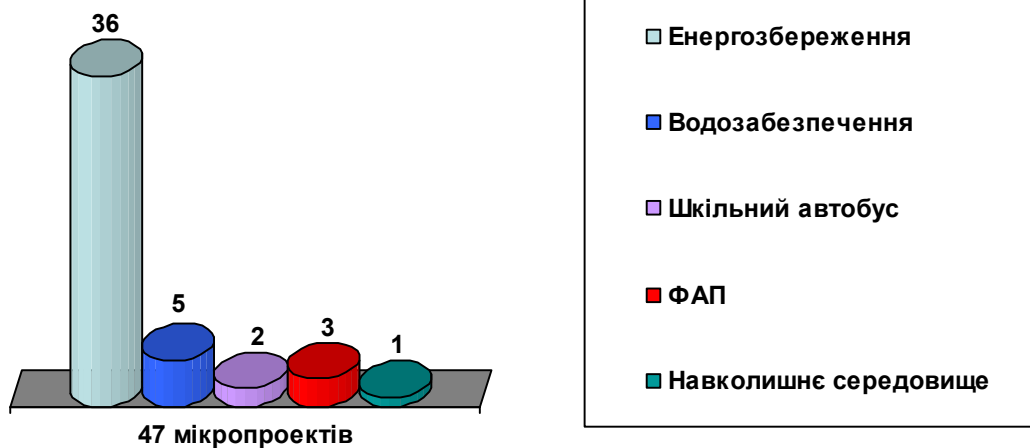
В результаті впровадження проекту ПРООН, в сільських громадах Харківської області було сформовано 42 громадських організацій, які обрали собі наступні пріоритетні проблеми:

Мікропроекти громад – 49

Основна квота	40
Додаткова квота 40+	7
Додаткова квота 40++	2

Всього по Харківській області Затверджено **49** мікропроектів.
Повністю завершено та профінансовано усіма партнерами **47** мікропроектів громад.

Типологія мікропроектів громад:



Всього вартість проектів в Харківській області складає:

6 541 210,00 грн.

Проект МРГ: **3 270 605,00 грн.**

Внесок громад – **414 317,00 грн.**

Внесок обласного бюджету: **463 000,00 грн.**

Внесок районних та місцевих бюджетів: **2 393 288,00 грн.**



Покращення умов життя в сільських громадах харківської області:

В Харківській області завдяки Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», жителям громад, та підтримці з боку місцевої влади

в 6 селах освітлені вулиці,

в 27 школах та 4-х дитячих садах замінено вікна та опалення,

жителі 5 сіл користуються відновленими водопроводами,

в 3 відремонтованих з новим обладнанням ФАП люди отримують первинну медичну допомогу,

в 1 селище організовано збирають та вивозять побутові відходи,

2 шкільні автобуси вчасно привозять учнів на заняття.

**ПРИКЛАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОГО ПРОЕКТУ ЄС/ПРООН
«МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК, ОРІЄНТОВАНИЙ НА ГРОМАДУ»
В РАЙОНАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

ІЗЮМСЬКИЙ РАЙОН

*Інна Бобух. перший заступник голови
райдержадміністрації Первомайського району,
керівник Районного Ресурсного Центру Громади.*

Проект ПРООН "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду" впроваджується на території Ізюмського району з вересня 2008 року. Втілення громадських ініціатив з покращання якості життя на селі стало можливим завдяки фінансовій підтримці Європейського Союзу та Програми розвитку ООН. Тож керівництво Ізюмського району, в особі Зубка М.А., висловлює подяку Проекту, який підтримав громади Ізюмського району у вирішенні найважливіших потреб їх розвитку, допомагаючи їм у самоорганізації та впровадженні міні-проектів за ініціативою громад.

На сьогодні можна з упевненістю сказати, що Проект - плідний і заслуговує на потужніший розвиток. На території району з 11 створених громадських організацій 6 реалізують власні ініціативи в рамках даного проекту. Всі вони – юридично зареєстровані. За час впровадження проекту ми накопичили чимало знань.

Набутий досвід демонструє, що об'єднавшись, громади спільно з владою здатні поліпшувати умови життя у своїх населених пунктах, про що свідчать досягнуті позитивні результати. А це не може не радувати. Місцеві громади отримали реальну можливість вирішувати соціальні проблеми. Ухвалені проекти спрямовані на підтримку соціальної сфери села, реконструкцію водопостачання та енергозберігаючі заходи.

Наприклад, в с. Куньє громадська організація «Промінь», яка налічує 155 членів, вирішила провести ремонт Куньєвської амбулаторії та придбати медичне обладнання. На сьогоднішній день проект реалізовано. Під час його виконання громада здобула значний досвід щодо підготовки матеріалів для участі в грантових програмах та найцінніше, вона зрозуміла, що громада - то велика сила! Проект успішно завершено, роботи виконані згідно затвердженого кошторису. Завдяки отриманому досвіду громада з легкістю перейшла до реалізації наступного мікропроекту по заміні вікон в Куньєвській школі.

В інших селах Комарівка та Липчанка громади об'єдналися для впровадження енергозберігаючих мікропроектів. Завдяки цьому застарілі будівлі сільських клубів перетворюємо в сучасні центри розвитку громади з повною заміною вікон та дверей на металопластикові та відновлення опаленням будівель.

Розпочата справа має успіх. Не секрет, що сьогодні основним культурним осередком на селі є школа, тому дві громади сіл Кам'янка та Левківка визначили головними напрямками запровадження заходів енергозбереження в освітніх закладах. На передодні свята першого дзвоника вже замінені вікна і двері на металопластикові в Кам'янській школі, та маю великі сподівання, що встигнемо завершити роботи і в Левківській ЗОШ до початку навчального року. В Малокомишуваській сільській раді ГО «Кришталь 2006» обрала напрямок щодо відновлення водопостачання населених пунктів. Співфінансування з районного бюджету надано повністю.

У зв'язку з тим, що коло громад, які приймають участь у проекті значно розширилося при райдержадміністрації був створений районний ресурсний центр проекту «Місцевий розвиток орієнтований на громаду», в якому сільські мешканці можуть отримати не тільки консультації, а й конкретну допомогу в оформленні документів та в іншому. Незважаючи на складне фінансове становище, дефіцитом коштів, що викликаний активним ходом підготовки до зими соціальної

сфери, район повністю взяв на себе долю спів фінансування місцевих бюджетів громадським організаціям.

Хочу зауважити, що за умови отримання навіть невеликої частки коштів з обласного бюджету це значно зменшило б тягар нашого фінансового навантаження. Підбиваючи підсумки підкреслю, що якщо люди спочатку ставилися до Проекту з певною недовірою, то сьогодні вони вдячні за надану можливість спільно планувати та реалізовувати заходи для сталого розвитку свого села, розраховуючи на власні сили, знання та досвід. Спільними зусиллями набагато легше і комфортніше забезпечити позитивні зміни на самоврядній території. Навіть громада не тільки взяла на себе відповідальність за виконання робіт, а й збрала кошти у розмірі 5% від вартості проекту. Це наче невеликі проекти, але вони дали можливість покращити ситуацію в селах району. На селі дуже багато питань, що не вирішуються роками. Об'єднавши зусилля і кошти населених пунктів, районного бюджету та грантових вливань Ізюмському району вдалося досягти позитивних результатів і в подальшому запевняю будемо охоче підтримувати всі інші проекти представлені вами для процвітання і розвитку нашого краю.

ПЕРВОМАЙСЬКИЙ РАЙОН

*Ірина Бомко, перший заступник голови
райдержадміністрації Первомайського району,
керівник Районного Ресурсного Центру Громади*

В Первомайському районі в 2010 році завершено 6 мікропроектів в рамках Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Вперше з часів незалежності України Первомайський район співпрацював з міжнародним донором, такого рівня.

Співпраця розпочалась 25 вересня 2008 року в залі засідань районної ради, де відбувався відкритий районний семінар - представлення Проекту.

3 жовтня 2008 року відбулося підписання Угоди про партнерство між Проектом та районною радою і райдержадміністрацією.

14 жовтня проведено конкурс та відібрано 5 сільських рад району, які прийматимуть участь в проекті. За підсумками конкурсу переможцями стали:

Олексіївська, Верхньоорільська, Киселівська, Красненська, Суданська сільські ради, з листопада 2009р. до Проекту долучилась громада села Ржавчик.

Громадами були обрано напрямки: енергозбереження та водопостачання.

Обов'язковими вимогами для участі в Проекті є фінансова участь партнерів. Внесок громади не менш 5% від вартості проекту, фінансування за рахунок місцевих бюджетів: 15 % обласний бюджет, 15% районний бюджет, 15% бюджети сільських рад.

У відповідності з правилами ПРООН щодо проведення закупівель, які здійснювались в межах реалізації Проекту, організація громади проводить конкурс закупівель та звітується перед ПРООН стосовно всіх заходів впровадження Проекту – підписання договорів, закупівель та оплат, прийняття робіт. Фінансування з боку Проекту відбувалось III траншами: 20%, 70%, 10%. Особливо хочеться відмітити запровадження такого інструменту, як Комітет по нагляду за якістю. ДО Комітету по нагляду за якістю входять працівники районних органів влади, місцевих рад, НУО це дозволяє регулярно стежити за станом будівельних робіт, їх якість, використання матеріалів.

Завдяки застосуванню саме такого підходу весь процес реалізації мікропроектів відбувався відкрито та прозоро і постійно під контролем громади.

В Первомайському районі у 2010 році загальна вартість 6 мікропроектів склала: 805 500, 00 грн.

В с. Олексіївка мікропроект реалізувала організація громади «Відродження» в результаті в дошкільному навчальному закладі було встановлено 36 металопластикових вікон та 50 дверей, що значно поліпшено умови перебування малих мешканців села в ДНЗ. Вартість проекту 151 тис. грн.

ГО «Обрій» с. Ржавчик теж переймалась проблемами енергозбереження в ДНЗ. В результаті встановлено 21 енергозберігаюче вікно та 4 міжкімнатні двері. Для реалізації проекту вартістю 100100, 00грн. мешканці 220 домогосподарств внесли свій фінансовий внесок.

Громада «Оріль» з с. Верхня Орілька на 6 вулицях села зробила енергозберігаюче освітлення. Вартість проекту: 111900,00. Фінансову участь прийняли 192 домогосподарства, 36 волонтерів були задіяні в цьому проекті на упорядкуванні території. Тепер це справжнє сяюче село.

Освітлені вулиці також і в с. Киселі. Громада з казковою назвою «Кисельні береги» не тільки задіяла власні кошти – добровільні пожертви 120 домогосподарств, а і залучила кошти приватного бізнесу в сумі 28 тис. грн.. Вартість проекту 120 тис. грн.

Вже біля 15 років мешканці села Паризьке не користуються сільським водогоном, головною причиною є розкрадання лінії електромережі, станції управління та застарілість самого водопроводу.

Так, за підсумками першої зустрічі з громадою села одноголосно було прийнято рішення по відновленню системи водопостачання.

Складність в реалізації цієї ініціативи полягає і в значних капіталовкладеннях, а це заміна 2,5 км водопровідної труби, 1,5 км. електричного дроту, станції обліку, поточного ремонту водонапірної башти та придбання насосу.

Та й про що мова, якщо вартість виготовлення проектно-кошторисної документації становить більше 20,0 тис. грн.

За умовами спільного проекту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН внесок з боку ЄС та ПРООН складає не більше ніж 10 тис. дол. США., а сам мікро-проект громади потребує значних коштів.

Для вирішення найгострішої проблеми, що існує в громаді, зареєстрована громадська організація “Паризьке джерело”. За невеликою кількістю домогосподарств (28) в с.Паризьке, громада активно прийняла участь в проекті, за короткий строк зібрано коштів в сумі 10,0 тис. грн. Не залишився осторонь і приватний сектор, приватний підприємець “Доценко О.В.” надав допомогу коштами в сумі 2,0 тис. грн., від ПСП “Добробут” є підтримка в виконанні земельних робіт (біля 30,0 тис. грн.).

В с. Червоне Знамено, теж була проблема водопостачання задля вирішення якої були задіяні мешканці 50 домогосподарств . Система водопостачання відремонтована і працює. Вартість проекту складала: 162 тис. грн..

Поряд з поточною роботою громадських організацій в райдержадміністрації працює районний ресурсний центр при управлінні економіки, де громадські організації отримують консультаційну, методичну та практичну допомогу в реалізації своїх мікро-проектів.

З метою побудови оптимальної комунікаційної структури між громадами, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування з ефективним зворотнім зв'язком в районі створено Форум Місцевого Розвитку, яким протягом 2009 року проведено 6 засідань на яких сільські голови та керівники громадських об'єднань презентували свої мікро-проекти, звітували про проведену роботу та плани реалізації проблем, яку громада визначила, як пріоритетну, а представники влади взяли на себе зобов'язання допомогти громадам у виготовленні проектно-кошторисної документації та спів фінансуванні. Засідання форумів дозволило громадам сіл висловлювати свої думки на рівні району, вирішувати нагальні спільні проблеми, обмінюватись досвідом роботи.

Крок за кроком ми відкриваємо для себе нові Європейські принципи та підходи у вирішенні гострих питань громад району, як приклад це внесок громади в розмірі 5% від вартості мікро-проекту.

Наш мудрий український народ має багато народних прислів'їв, одна з яких мовить: “Треба нахилитися, щоб з криниці води напиться”. І це дійсно так...

Первомайський район планує продовжити участь в спільному проекті ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток орієнтований на громаду». Є здобутки першого етапу є і плани на майбутнє, так громади «Червоне знамено», «Кисельні береги», «Обрій» будуть реалізовувати проекти спрямовані на енергозбереження в школах, громади сіл Картамиш, Михайлівка, Правда, Біляївка – вирішуватимуть проблеми освітлення вулиць і тоді справді весь район буде сяючим. Громада с. Більшовик «Єфременський обрій» - планує застосувати інноваційну технологію по енергозбереженню – встановити тепловий насос.

На Форумі Місцевого Розвитку, який відбувся в грудні 2010 року було запропоновано прийняти спеціальну програму районного рівня про підтримку громадських ініціатив з застосуванням підходу Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» Первомайський район на шляху до сталого розвитку.

ЗОЛОЧІВСЬКИЙ РАЙОН.

Школа – осередок розвитку громади.

*Світлична Вікторія – активна громадська діячка,
ОГ «Сяйво» м. Золочів, Харківська область.*

У гарних традиціях української культури завжди було таке поняття, як громада, яка трудилася над тим, щоб створити блага своїм членам. Так 100 років тому небайдужими залізничниками та мешканцями селища Золочів було побудовано церковно-приходську школу. На той час майже 130 діточок здобували початкову чотирирічну освіту. За цей час школа пережила багато подій пов'язаних і з розвитком і з занепадом Золочів, але вистояла і головне виховала небайдужих людей. В 1967 році до старого приміщення школи добудовано двоповерхова будівля і школа набула сучасного вигляду, а це 17 кабінетів, актовий зал, бібліотека, майстерні.

За два десятиліття державотворчих процесів в Україні чимало закладів освіти в малих селищах майже не зазнали оновлення, а навпаки, залишились найбільш незахищеним. Так і наша школа № 3 з віковою історією з 1967 року не пізнала жодного капітального ремонту.

Наша школа за таких умов мала два шляхи. Перший – зіткнувшись з комплексом невирішених проблем, пристосуватись і зайняти очікувальну позицію з великою надією на кращі часи.

Другий – відшукати внутрішні ресурси у власному педагогічному колективі і громаді Золочів, які б дали можливість не лише виживати, але й активно створювати умови для отримання повноцінних освітніх послуг.

А що як не наша сучасна школа викликає на сьогоднішньому етапі існування суспільства особливу увагу? Школа - це осередок, де збираються, навчаються і творять діти – наше майбутнє. Пізніше ці діти стають батьками і тепер, безпосередньо, пов'язуються зі школою через турботу та піклування до своїх дітей і на собі відчувають проблеми і вимоги сьогодення. Люди, які живуть в одній громаді, стикаються з багатьма проблемами, які на перший погляд нібито не можна вирішити: підеш до районної ради просити кошти для ремонту, та почуєш – гроші тільки на зарплату, тай тих не вистачає, звертаєшся до підприємців, відповідь майже та ж сама, або ще гірше: «хто б нам допоміг». Прибуткових підприємств в громаді не має, а через це й власні доходи бюджету селищної ради є недостатні.

Часто люди бралися за ті справи, які не під силу вирішити по-одному. Поодинокі вони не можуть вирішувати всі актуальні нині проблеми, проте об'єднавшись і створивши свою організацію, вони здатні за допомогою неї вирішити проблеми одна за іншою.

Органи місцевого самоврядування у будь-якому селищі працюють над вирішенням, найчастіше, авральних завдань, подоланням недоліків. Всі ці проблеми залишаються досить поодинокими, і практика їх вирішення поки що не є системною. Молодь, яка є не байдужою до оточуючого і завжди бажає кращих змін, створює об'єднання, громади. Як правило, більшість громад які створені у населених пунктах, залишаються із своїми проблемами сам-на-сам, без реальної підтримки з боку влади та будь-якої перспективи їх вирішення.

Так і у нас неодноразово збиралися батьківські збори та обговорювали проблеми школи: стан покрівлі поступово погіршується. Фасад також потребує оновлення і набуття естетичного вигляду. Але в найгіршому вигляді знаходились вікна та двері старої будівлі. Рами не витримали випробування часу і згнили, квартирки вже кілька років не відкривались, періодично випадали окремі шибки. Учні школи вже мабуть і забули, яке там свіже повітря, або збереження тепла взимку? А головне, питання яке постало перед батьками, що зробити щоб наші діти не сиділи у верхньому одязі, не замерзали під час уроків та не хворіли не нескінченні застуди від протягів особливо в зимку.

На той час в Золочівському районі вже працював проект « Місцевий розвиток орієнтований на громаду» і ми знали , що це дійсно реальна можливість вирішення наших проблем, але як до цього проекту потрапити?

На нараді в районному відділу освіти, ми перш за все поцікавились у наших колег з Олександрівської школи та розпитали дівчат з села Феські, що нам робити? Вероніка Дуюн (директор ГО «Майбутнє» с. Феськи) відповіла: « немає нічого складного, зверніться до координаторів цього проекту в Харківській області. Ось вам визитівка Олександра Комаровського.» Ось тут все і почалось....

На загальношкільних зборах батькам було запропоновано об'єднатися у громаду, пояснивши кожному принцип дії та співпраці кожного із членів даного об'єднання. Потім всі спільно планували: що треба зробити - потреб багато , а визначити першочергову треба –одну.

Пріоритет надали збереженню тепла школі та вирішили замінити вікна та двері .

З ідеєю створення і впровадження проекту « Заміна вікон та дверей у Золочівській загальноосвітній школі I – III ступенів №3» довелося йти від оселі до оселі, де часто зустрічалися як з розумінням та важливістю нашої ідеї, так і з долею недовіри до цього проекту. До громадської справи кожен вважав вносити свій внесок по - своєму: хтось вилами та руками, хтось підтримкою та добрим словом, порадою та співчуттям, матеріально та фінансово.

Основне виконано: громада створена, сформовано актив, розподілено обов'язки, мікропроектна пропозиція написана, кошти зібрали і наш погляд не малі-14 тисяч гривень і , здається, що все не буде так тяжко, адже над впровадженням працюють молоді, талановиті педагоги школи, ідейні та професійні батьки.

З великим ентузіазмом ми взялися до роботи і на той час, нам, здавалося, що всі члени громади горять такою ж ідеєю, як і ми. І хоча функціональна група була створена із вчителів і батьків, які компетентні у багатьох питаннях, над вирішенням яких ми працювали весь час, все ж гарних господарів, які беруться за справу, нам не вистачало. Тому більшості із нас довелося ознайомитися з азами будівельного проектування, навичками роботи у бухгалтерському обліку, згадати основні математичні і фінансові прорахунки, прикласти неабияку творчу діяльність , наполегливість.

Часто доводилося пробиватися через стіну байдужості у кабінетах чиновників. Прикро було бачити, що люди, які були покликані служити народові, вважали наш проект марною справою. І тут ми , задля вирішення питань щодо виконання зобов'язань спів фінансування з боку бюджету районної ради подаємо свої кандидатури до депутатського корпусу селищної ради, щоб кожен раз «тримати руку на « пульсі» і «смикати» нелегкі важелі управління, повертаючи основну машину керування і влади їх до потреб нашої громади.

Саме так ми, із шести існуючих ОГ нашого району, а ми були шостим, «бонусним» проектом району, змогли не тільки випередити суперників, але й довершити задум раніше наміченого строку.

А поспішали ми через те, що не звикли « пасти задніх», та й саме у цьому році, наша старенька школа Першого вересня 2010року святкувала свій сторічний ювілей. І наша ювілярка 1 Вересня привітно усміхалася до нас новими вікнами і гостинно відчиняла нові двері до нелегкої , але такої цікавої Країни Знань. І приємно було бачити привітні посмішки, здивовані погляди наших односельців, адже ми змогли переконати всіх, що «Разом - дієвіше», що громада у Золочеві - є , і такій громаді , у Золочеві - бути.

Приємним є те, що тепер у нашому селищі дитячий садок №2 теж красується новими вікнами, і наші малюки, так як і учні нашої Золочівської загальноосвітньої школи №3 навчаються і виховуються у теплих і затишних кімнатах. Зрозумів на практиці всі переваги та можливості організації громади ми вирішили стати більш впливовими і запропонували об'єднатись іншим громадам Золочева в одну потужну громаду. Так 6 листопада 2010 року була створена ГО

«Сяйво», яка об'єднала всіх небайдужих мешканців Золочева і активних членів з організації «Струмочок» та взяла на плечі увесь тягар щодо впровадження вже наміченого і вивченого плану розвитку громади селища Золочів. Саме обравши назву нашої організації «Сяйво» - ми підкреслили ідею того, що збираємося бути першими. А звідси і гасло до нашого проекту «З любов'ю в серці, теплом і затишком у школі».

Який результат проекту, крім того, що 305 дітей зараз навчаються у теплих кімнатах, та їх батьки вже не хвилюються за їх здоров'я під час навчального процесу?

А результат дійсно впливовий: діти та їх родини, вчителі, мешканці Золочева на власні очі побачили, що може створена самотужки, і головне з власної ініціативи організація громади зробити задля вирішення «невирішальних» проблем. Як може впливати на владу, щоб та вирішувала саме проблеми громади. Як може творчо шукати підходи, щоб забезпечити європейські стандарти життя.

Завдяки саме проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» ми повірили у власні сили, повірили в можливості громади. Головне не очікувати, а діяти! А разом завжди дієвіше.

Активістами нашої громадської організації було зібрано і залучено кошти на будівництво дитячого майданчика, що розмістився у парку селища. Не можемо ми не згадати про те, що ми стали переможцями Конкурсу «Добрі справи» членами нашої громади у дитсадку №2 було встановлено нові каруселі та гойдалки. Попереду ремонт покрівлі в школі, встановлення вуличного освітлення в селищі, побудова та оснащення дитячого майданчику на території мікрорайону, утилізація побутового сміття та налагодження системи водопостачання.

Ми дуже вдячні за допомогу та підтримку з боку координаторів Проекту «Місцевий розвиток орієнтований на громаду» ПРООН/СВА у Харківській області. Вони змогли вдало організувати допоміжну роботу з нашою громадою на кожному етапі реалізації нашого проекту. Їхні змістовні лекції, тренінги, семінари, консультації попереджали наші помилки, роз'яснювали, перевіряли виконаний матеріал. Вони також були зацікавлені у швидкому просуванні нашої роботи.

Не задля слави трудилися більшість, не задля похвал та приємних дифірамбів, а задля майбутнього.

ВЕЛИКОБУРЛУЦЬКИЙ РАЙОН

Вільний шлях громади.

С. Приколотне, ГО «Зелений гай»



14 жовтня відбулося урочисте завершення мікропроекту громади – дітям с.Гогіне та с.Приколотне Великобурлуцького району було передано шкільний автобус.

Громада Приколотнянської селищної ради вже на перших загальних зборах визначила найбільш пріоритетним напрямком забезпечення дітей шкільного та дошкільного віку мікроавтобусом. Село Гогіне, яке входить до складу

Приколотнянської територіальної громади Великобурлуцького району Харківської області знаходиться на значній відстані від смт. Приколотне та географічно віддалено від автобусних сполучень. У будь-яку погоду діти добирались до школи, долаючи по 6-8 км. від с. Гогіне до школи або садка.

Співпрацюючи з координаторами проекту в Харківській області та за підтримки сільради та районної адміністрації та ради, громада написала мікропроектну пропозицію по придбанню мікроавтобусу, який повністю забезпечує підвіз дітей до школи та садка. Проект затвердили і 50% коштів на громадську ініціативу надійшло від проекту «Місцевий розвиток орієнтований на громаду», 45% було виділено з місцевих бюджетів та 5% зібрала сама громада.

Під час урочистої передачі мікроавтобусу дітям громаду вітали представники обласної державної адміністрації, голова Харківської обласної ради, працівники Великобурлуцької райдержадміністрації та районної ради, координатори проекту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду" а також голова Приколотнянської селищної ради та громадської організації «Зелений Гай».

Завдяки реалізації проекту отримала користь вся громада – проектом передбачається не тільки підвіз дітей до школи та садка. Тепер усім школярам с.Приколотне буде набагато легше приймати участь і у спортивних змаганнях та олімпіадах у районі та області. А першими пасажирами мікроавтобусу стали маленькі учасники дитячого вокального ансамблю «Козачата», який існує при Приколотнянській загальноосвітній школі ще з 1980 року. У 1997 році ансамбль став дипломантом конкурсу Міжнародного фонду «Відродження» м. Харків. І з тих самих пір «Козачата» активно виступали майже в усіх куточках України. За цей час ансамбль дав більше 150 концертів! Але у талановитих дітей до недавніх пір не було автобусу для доставки на конкурси та концерти, що також було враховано під час складання проекту громади.

ПРИДБАННЯ АВТОБУСА ЗАБЕЗПЕЧИЛО:

- Організоване підвезення з с.Гогіне 14 дітей до Приколотнянської ЗОШ І – ІІІ ст..(7,5 км.) та 10 дітей до Приколотнянського КДНЗ ясла-садок «Сонечко» (5,8 км);
- Організоване підвезення 24 дітей до Приколотнянської ЗОШ І–ІІІ ст. та Приколотнянського КДНЗ ясла-садок «Сонечко» з віддалених куточків селища (4,5-5,5 км.);
- Підвезення 12 дітей дитячого вокального ансамблю «Козачата» до залізничного вокзалу м. Харкова, доставка дітей для участі у обласних та міжрайонних музичних конкурсах (за окремим графіком);
- Підвезення дітей для участі в районних та обласних фізичних змаганнях та олімпіадах (за окремим графіком).

Громадська організація «Зелений Гай» не збирається зупинятись на досягнутому. Громадою складено план розвитку села, якого вона збирається дотримуватися і надалі. Друга ціль громади – заміна вікон у амбулаторії сімейної медицини. І громада вже шукає шляхи для вирішення цієї проблеми.

ЗДОБУТКИ ТА ВИКЛИКИ

Озираючись на два роки по тому ми не могли уявити, що реалізація проекту може справді привести до системних змін в громадах. Безумовно було багато труднощів з якими стикалися люди, які «відважились» реалізувати проект дотримуючись всіх кроків Методології підходу розвитку орієнтованого на громаду, але результат того вартий.

Одним з важливих здобутків в харківській області є застосування процесу спільного планування «знизу до гори» та спільного оцінювання.

Активний діалог між міською владою, організаціями громад, підприємницькими структурами з такого чутливого питання, що зачіпають інтереси всієї громади, як формування бачення майбутнього свого села і шляхів його досягнення дозволило:

- Підвищити авторитет органу місцевого самоврядування, зробити передбачуваним і зрозумілим його для всіх жителів громади.

- Пробудити в них почуття своєї причетності до тих цілей і дій, які зорієнтовані на сталий розвиток громади

- Гармонізувати інтереси всіх суб'єктів громадського розвитку та консолідувати громаду для вирішення життєво важливих для неї проблем.

- Визначити на основі консенсусу пріоритетні завдання розвитку громади, заходи щодо їх розв'язання, джерела фінансування.

- Успіх пілотних громад надав поштовх іншим громадам до застосування такого інструменту, як спільне планування.

В кінцевому рахунку, «спільне планування» формулює програму першочергових дій сільської громади.

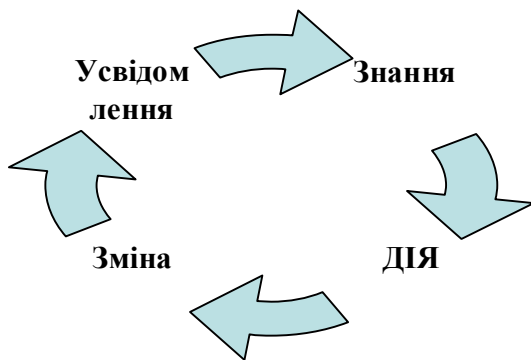
Викликом для громад в яких є бажання впровадити у себе Методологію Проекту МРГ можуть бути:

- Формальність підходу до створення організації громади. Місцева влада намагається підмінити собою актив громади і замість того щоб довіритися людям ставить глухий бар'єр для спілкування з мешканцями громади.

- Не має справжніх лідерів громади і не має мотивації взяти на себе відповідальність.

- Не має бажання вчитися розвитку громади - і це мабуть один з важливих чинників, який може привести до повного краху самої гарної ініціативи.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ



Головний висновок Проекту – це зміни в свідомості людей.

Завдяки проекту люди повірили, що об'єднавши ресурси задля вирішення проблем можна досягти успіху в покращенні соціального становища.

Люди навчилися будувати конструктивні партнерські стосунки з місцевою владою: разом планувати, разом діяти, разом розділяти відповідальність за прийняті рішення.

На прикладі шкіл та дитячих садів, де були застосовані енергозберігаючі технології, люди у себе в домівках почали встановлювати металопластикові вікна, замислюватись як зберегти тепло в хаті, як можна переробити опалення, щоб було і тепло і економно для сімейного бюджету.

Організації громад взяли на себе відповідальність за розвиток села – в 33 громадах створені фонди підтримки об'єктів.

24 організації громади реалізували власні ініціативи на користь громади: встановили дитячі ігрові майданчики, висадили парки, відремонтували пам'ятники загиблим у роки Великої Вітчизняної Війни.



Проект «Місцевий розвиток орієнтований на громаду» - це великий поштовх для розвитку потенціалу розбудови сталих громад.